

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСП «БОБРИНЕЦЬКИЙ АГРАРНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМ.В.ПОРИКА
БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

*Основи філософських знань
та соціології*

галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
спеціальність	201 Агрономія
кваліфікація	фаховий молодший бакалавр з агрономії
відділення	Виробництво і переробка продукції рослинництва

2024-2025 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Основи філософських знань та соціології» для здобувачів фахової передвищої освіти за спеціальністю 201 Агронія кваліфікації фаховий молодший бакалавр з агронією.

Укладач В. О. Щіченко, викладач суспільствознавчих дисциплін вищої категорії – Бобринець, ВСП «Бобринецький АФК ім. В. Порика БНАУ», 2024. – 24 с.

Робочу програму схвалено на засіданні циклової комісії загальноосвітніх дисциплін протокол № 1 від 29.08.2024

Голова циклової комісії

Наталія БІБІК

Схвалено методичною радою ВСП «Бобринецький АФК ім. В. Порика БНАУ» Протокол № 1 від 10.09.2024р

Голова методичної ради

Тетяна БОНДАРЄВСЬКА

ЗМІСТ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	3
2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	4
3. ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	4
4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
5. СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ	6
6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
6.1. Лекції	8
6.2. Самостійна робота	13
6.3. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань	17
7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ	19
8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	20
9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	20
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	21
11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ	21
12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	22

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Згідно з навчальним планом на 2024–2025 навчальний рік, на вивчення дисципліни «Основи філософських знань та соціології» для денної форми навчання виділено всього 90 академічних годин (3 кредити ECTS), у т.ч. аудиторних – 60 годин, самостійна робота студентів – 30 годин.

Опис навчальної дисципліни за показниками та формами навчання наведено в таблиці:

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 3	Галузь знань: 20 Аграрні науки та продовольство	Нормативна	
Змістових модулів – 4	Спеціальність: 201 «Агрономія»	Рік підготовки	
		2-й	
Загальна кількість годин – 90		Семестр	
		4-й	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Фаховий молодший бакалавр з агрономії	Лекції	
		60	
		Практичні, семінарські	
		-	
		Інші форми занять	
		-	
		Самостійна робота	
		30	
		Індивідуальні завдання:	
		-	
Вид контролю:			
Залік			

Мета вивчення дисципліни «Основи філософських знань та соціології» – полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти навиків інтелектуальної діяльності, які дозволять їм всебічно підходити до аналізу та розв'язання проблем майбутньої професійної діяльності. Також метою є формування у студентів знань про суспільство як системне утворення, вміння розбиратися в сутності його структурних елементів, взаємозв'язку між ними, розуміння ролі людського потенціалу в суспільстві та проблем взаємовідносин людини та соціуму.

Основними завданнями курсу є:

- формування системи знань про суспільство;

- усвідомлення студентами сутності соціальних процесів;
- набуття навичок соціологічного аналізу;
- свідоме застосування отриманих знань до проблем власного суспільства;
- виховання активної життєвої позиції.

Виходячи з накопиченого історичного досвіду людства, вироблених методологічних принципів і спрямованості до безумовної цінності людської особистості, дисципліна «Основи філософських знань та соціології» сприяє формуванню освіченого спеціаліста, здатного працювати в умовах професійної мобільності, який може відійти від стереотипів і запропонувати нові ідеї і рішення.

2. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Обов'язкова навчальна дисципліна «Основи філософських знань та соціології» ґрунтується на знаннях таких дисциплін, як «Історія і культура України» та «Людина і суспільство», що вивчались в загальноосвітній школі, «Історія України», «Всесвітня історія», «Громадянська освіта», «Основи правознавства» що вивчались на 1 курсі.

3. ЗАГАЛЬНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Згідно вимог освітньо-професійної програми «Агрономія» здобувачі повинні набути здатності отримувати наступні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК06. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

СК10. Усвідомлення необхідності постійно розширювати власні знання про нові технології у виробництві та переробці продукції рослинництва.

Програмний результат навчання за спеціальністю «Агрономія» відповідно до освітньо-професійної програми	Результати навчання з дисципліни
ПРН 10. Знаходити необхідну інформацію в науково-технічній літературі, базах даних та інших джерелах інформації, оцінювати її релевантність (міра відповідності отриманого результату бажаному) та достовірність.	ПРН 10.1 Вміти оцінювати релевантність та достовірність інформації в науково-технічній літературі, базах даних, інших джерелах.

ПРН 14. Розуміти принципи європейської демократії та поваги до прав громадян, враховувати їх при прийнятті рішень.	ПРН 14.1 Розуміти принципи європейської демократії. ПРН 14.2 Вміти враховувати принципи європейської демократії та поваги до прав громадян при прийнятті рішень у галузі агрономії.
ПРН 15. Розуміти та демонструвати добру професійну, соціальну та емоційну поведінку, дотримуватись здорового способу життя.	ПРН 15.1 Вміти застосовувати навички аналізу та критичного осмислення соціально значимих проблем і тенденцій розвитку культури сучасної України.

В процесі вивчення дисципліни студенти **повинні знати:**

- загальну характеристику суспільства як цілісної системи та її складових елементів;
- предмет, структуру, функції, принципи, методи, основні категорії та закони соціології як науки;
- особливості становлення соціології як самостійної науки;
- структуру та зміст спеціальних соціологічних теорій;
- послідовність розробки програми соціологічного дослідження;
- основні методи збору, обробки, аналізу результатів соціологічного досліджень;
- шляхи реалізації результатів соціологічних досліджень і соціальних технологій у суспільній практиці.

Студенти **повинні уміти:**

- пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про суспільство в контексті системного підходу з елементами структурно-функціонального аналізу;
- володіти основними соціологічними термінами, користуватися ними під час виступів на семінарах, в дискусіях, диспутах тощо;
- користуватися всіма доступними джерелами знань; самостійно добирати матеріал до реферату, доповіді, самостійної роботи;
- використовувати в роботі засоби масової комунікації, в т. ч. комп'ютерні джерела інформації;
- брати участь в організації та проведенні соціологічних опитувань;
- використовувати на практиці результати соціологічних досліджень при діагностуванні причин соціальних конфліктів в сім'ї, колективі, на виробництві;
- сприяти розв'язанню міжособистісних та трудових конфліктів.

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Основні етапи розвитку філософії

Тема 1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності.

Тема 2. Філософська думка Стародавнього Сходу.

Тема 3. Антична філософія.

Тема 4. Філософія Середніх віків та доби Відродження.

- Тема 5. Філософія Нового часу.
 Тема 6. Німецька класична філософія.
 Тема 7. Некласична філософія ХІХ століття.
 Тема 8. Сучасна світова філософська думка.
 Тема 9. Історія української філософії.

Змістовний модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення

- Тема 10. Онтологія.
 Тема 11. Діалектика.
 Тема 12. Проблема свідомості у філософії.
 Тема 13. Теорія пізнання як філософська дисципліна.
 Тема 14. Наука як предмет філософського дослідження.
 Тема 15. Філософська антропологія.
 Тема 16. Соціальна філософія.
 Тема 17. Філософія культури.
 Тема 18. Філософське вчення про цінності.

Змістовний модуль 3. Теоретична соціологія

- Тема 19. Соціологія як наука.
 Тема 20. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація.
 Тема 21. Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин.
 Тема 22. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні.

Змістовний модуль 4. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Методика організації конкретних соціологічних досліджень

- Тема 23. Економічна соціологія. Соціологія менеджменту та праці.
 Тема 24. Політична соціологія. Соціологія громадської думки.
 Тема 25. Соціологія особистості.
 Тема 26. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія.
 Тема 27. Соціологія гуманітарної сфери.
 Тема 28. Організація соціологічних досліджень.

5. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практичні заняття	Індивідуальні	Сам. робота
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Основні етапи розвитку філософії					
Тема 1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності.	3	2			1
Тема 2. Філософська думка Стародавнього Сходу.	3	2			1
Тема 3. Антична філософія.	3	2			1
Тема 4. Філософія Середніх віків та	5	4			1

доби Відродження.					
Тема 5. Філософія Нового часу.	3	2			1
Тема 6. Німецька класична філософія.	3	2			1
Тема 7. Некласична філософія XIX століття.	3	2			1
Тема 8. Сучасна світова філософська думка.	3	2			1
Тема 9. Історія української філософії.	4	2			2
Разом – модуль 1	30	20			10
<i>Змістовий модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</i>					
Тема 10. Онтологія. Біологічні проблеми буття	4	2			2
Тема 11. Діалектика.	3	2			1
Тема 12. Проблема свідомості у філософії.	3	2			1
Тема 13. Теорія пізнання як філософська дисципліна.	3	2			1
Тема 14. Наука як предмет філософського дослідження.	3	2			1
Тема 15. Філософська антропологія.	3	2			1
Тема 16. Соціальна філософія.	3	2			1
Тема 17. Філософія культури.	3	2			1
Тема 18. Філософське вчення про цінності.	3	2			1
Разом – модуль 2	28	18			10
<i>Змістовний модуль 3. Теоретична соціологія</i>					
Тема 19. Соціологія як наука.	3	2			1
Тема 20. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація.	3	2			1
Тема 21. Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин.	3	2			1
Тема 22. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні.	3	2			1
Разом – модуль 3	12	8			4
<i>Змістовний модуль 4. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Методика організації конкретних соціологічних досліджень</i>					
Тема 23. Економічна соціологія. Соціологія менеджменту та праці.	3	2			1

Тема 24. Політична соціологія. Соціологія громадської думки.	3	2			1
Тема 25. Соціологія особистості.	3	2			1
Тема 26. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія.	3	2			1
Тема 27. Соціологія гуманітарної сфери.	3	2			1
Тема 28. Організація соціологічних досліджень.	3	2			1
Разом – модуль 4	18	12			6
Підведення підсумків вивченого матеріалу	2	2			
Реферат, презентація					ІНДЗ
Усього годин	90	60			30

6. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Лекції

№ п/п	Назва теми	К-сть год
	<i>Змістовний модуль 1. Основні етапи розвитку філософії</i>	
1.	Тема 1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності. Поняття світогляду. Виникнення філософії та історичні форми її розвитку. Предмет, структура та основні функції філософії. Проблема методу в філософії. Діалектика і метафізика. Взаємозв'язок філософії, міфології, релігії, науки та мистецтва.	2
2.	Тема 2. Філософська думка Стародавнього Сходу. Веди як духовна основа формування та розвитку давньоіндійської філософії. Ведична філософія харчування. Філософські школи Стародавньої Індії. Основні філософські школи Стародавнього Китаю: а) конфуціанство; б) даосизм; в) легізм (фа-цзя).	2
3.	Тема 3. Антична філософія. Основні етапи розвитку античної філософії. Досократичний період в розвитку грецької філософії: мілетська школа, Геракліт, піфагорійці, елейська школа. Філософські погляди Сократа, Платона, Арістотеля, Демокріта. Елліністично-римська філософія: стоїцизм, скептицизм, епікуреїзм, неоплатонізм.	2
4.	Тема 4. Філософія Середніх віків та доби Відродження. Головні риси та основні етапи розвитку середньовічної філософії. Патристика: а) східна (грецька) – Оріген, Василій Великий, Григорій Назіанзін, Григорій Нісський, Діонісій Ареопатит, Іоанн Дамаскін; б) західна (латинська) – Тертулліан, Августин Аврелій. Схоластика. Проблема універсалій: а) реалізм: Ансельм Кентерберійський, Тома Аквінський; б) номіналізм: Іоанн Росцелін, Вільям Оккам; в) концептуалізм: П'єр Абеляр.	4

	Доба Відродження: а) європейський гуманізм: Франческо Петрарка, Лоренцо Валла, Мішель Монтень, Еразм Роттердамський; б) натурфілософія: Джордано Бруно, Галілео Галілей, Микола Коперник.	
5.	Тема 5. Філософія Нового часу. Головні риси філософії Нового часу. Емпіризм філософії Нового часу (Ф. Бекон, Т. Гоббс, Дж. Локк). Раціоналізм Р. Декарта, Б. Спінози, Г. Ляйбніца. Іматеріалізм Дж. Берклі та Д. Юма. Французьке Просвітництво та матеріалізм XVIII ст. (Вольтер, Ж.-Ж. Руссо, Ламетрі, К. Гельвецій).	2
6.	Тема 6. Німецька класична філософія. Іммануїл Кант – засновник німецької класичної філософії. Система суб'єктивного ідеалізму Й. Фіхте та об'єктивного ідеалізму Ф. Шеллінга. Діалектичний метод і філософська система Г. Гегеля. Антропологічна філософія Л. Фойєрбаха. Філософія марксизму.	2
7.	Тема 7. Некласична філософія XIX ст. Зміна парадигми філософського мислення у XIX – на поч. XX ст. Вихідні ідеї А. Шопенгауера та С. К'єркегора. Ідеї розроблення «наукової філософії» у європейській філософії XIX ст. Ф. Ніцше та ідеї «філософії життя», «надлюдина».	2
8.	Тема 8. Сучасна світова філософська думка. Основні риси філософії XX ст. Напрямки сучасної філософії: а) прагматизм; б) позитивізм, неопозитивізм, постпозитивізм; в) екзистенціалізм; г) фрейдизм і неопрейдизм; д) філософська антропологія; е) феноменологія та герменевтика; є) сучасна релігійна філософія: персоналізм, неотомізм.	2
9.	Тема 9. Історія української філософії. Передумови формування української філософії. Філософські і суспільнополітичні ідеї в культурі Київської Русі. Українська філософія XIV – XVII ст. Києво-Могилянська академія як провідний навчально-освітній центр у Східній Європі. Філософські погляди Григорія Сковороди. Українська філософія XIX – початку XX ст. Розвиток вітчизняної філософії в XX - на початку XXI ст.	2
	Всього	20
	<i>Змістовний модуль 2. Філософський аналіз розвитку природи, суспільства та мислення</i>	
10.	Тема 10. Онтологія. Біологічні основи буття. Філософське осмислення проблеми буття. Основні форми буття. Природа як предмет філософського дослідження. Відношення „Людина-природа” та його форми. Історичні етапи розвитку взаємин людини та природи. Вплив довкілля на людину. Біосфера як область	2

	взаємодії суспільства та природи.	
11.	<p>Тема 11. Діалектика</p> <p>Формування уявлень про діалектику в історії філософії: Геракліт, Сократ, Платон, неоплатонізм, патристика, Н. Кузанський, Г. Гегель, марксизм, «негативна діалектика».</p> <p>Основні принципи діалектики.</p> <p>Закони діалектики: Закон єдності і боротьби протилежностей, Закон взаємного переходу кількісних і якісних змін, Закон заперечення заперечення.</p> <p>Основні категорії діалектики.</p>	2
12.	<p>Тема 12. Проблема свідомості у філософії.</p> <p>Феноменологія – вчення про свідомість. Едмунд Гусерль.</p> <p>Сутність, властивості і будова свідомості. Свідомість і самосвідомість.</p> <p>Свідоме і несвідоме - рівні духовності людини. Природа і функції несвідомого.</p>	2
13.	<p>Тема 13. Теорія пізнання як філософська дисципліна.</p> <p>Проблема пізнання в історії філософії. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Єдність чуттєвого та раціонального у пізнанні. Поняття методу та методології наукового дослідження. Поняття істини, її форми. Практика як основа, критерій та мета пізнання.</p>	2
14.	<p>Тема 14. Наука як предмет філософського дослідження.</p> <p>Сучасні концепції розвитку науки.</p> <p>«Верифікація» і «фальсифікація» як засоби перевірки наукового знання.</p> <p>Синергетика як сучасний напрям в науковому пізнанні: І. Пригожин, Г. Гакен.</p> <p>Ідея, науковий факт, гіпотеза, концепція, теорія як форми розвитку наукового знання.</p>	2
15.	<p>Тема 15. Філософська антропологія.</p> <p>Проблема людини в історії філософії.</p> <p>Філософська антропологія як напрям в сучасній філософії: М. Шелер, А. Гелен, Г. Плеснер, О. Больнов.</p> <p>Філософські аспекти антропосоціогенезу: біологічне та соціокультурне в людині.</p>	2
16.	<p>Тема 16. Соціальна філософія.</p> <p>Типологія суспільств: формаційний (марксизм) та культурноцивілізаційний (М. Данилевський, О. Шпенглер, А. Тойнбі) підхід.</p> <p>Індустріальні, постіндустріальні (інформаційні) типи суспільств.</p> <p>Глобалізація як тенденція сучасного світового розвитку.</p> <p>Епідеміологічна проблема.</p>	2

17.	Тема 17. Філософія культури. Сутність культури. Культура і цивілізація. Філософські підходи до розуміння культури. Структура і динаміка культури. Типи культур.	2
18.	Тема 18. Філософське вчення про цінності. Цінності в системі культури. Основні філософські підходи до розуміння цінностей. Структура цінності. Цінності як ядро духовного світу людини.	2
	Всього	18
<i>Змістовний модуль 3. Теоретична соціологія</i>		
19.	Тема 19. Соціологія як наука. Місце і роль соціології в системі суспільствознавства. Предмет і об'єкт соціології. Макро- та мікросоціологічні рівні вивчення суспільства. Функції, принципи, методи, категорії соціології, основні закони соціології. Структура соціологічного знання: теоретична соціологія, спеціальні соціологічні теорії, прикладна соціологія. Становлення соціології як самостійної науки.	2
20.	Тема 20. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація. Зміст поняття "суспільство". Системний підхід до розгляду суспільства в соціології. Загальна характеристика базисних компонентів соціального життя: соціальні процеси, взаємодії, відносини та зміни; соціальні спільноти та соціальні інститути, соціальний зв'язок та контроль. Сутнісні риси суспільства, проблема типологізації суспільств. Поняття соціальної структури суспільства та її складові елементи. Соціальна стратифікація. Тенденції розвитку соціальної мобільності. Соціальні статуси та ролі, шляхи їх набуття.	2
21.	Тема 21. Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин. Соціологія конфлікту як галузь соціологічного знання. Поняття "соціальний конфлікт". Причини соціальних конфліктів, їх класифікація, механізм, структура та функції. Соціальний конфлікт в фундаментальних теоріях М. Вебера, Г. Зіммеля, проблеми соціології конфлікту в дослідженнях сучасних вчених: Л. Козера, Р. Дарендорфа.	2
22.	Тема 22. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні. Соціальні процеси як соціологічна категорія. Особливості розвитку та перебігу соціальних процесів в сучасному світі Місце етносоціології в структурі соціологічного знання. Поняття етносу та	2

	основні етапи його розвитку. Теорія етногенезу Л. Гумільова. Сучасні етнічні процеси: інтеграція, консолідація, асиміляція, сегрегація. Соціологічні концепції релігії. Функції релігії як соціального інституту суспільства.	
	Всього	8
	<i>Змістовний модуль 4. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії. Методика організації конкретних соціологічних досліджень</i>	
23.	Тема 23. Економічна соціологія. Соціологія менеджменту та праці. Особливості розвитку економічної сфери українського суспільства. Об'єкт та предмет економічної соціології. Сутність понять: "економічні свідомість, інтерес, поведінка"; "власність". Соціальні функції економіки. Поняття предмета соціології праці та управління. Основні категоріальні характеристики праці: «характер праці», її «зміст»; «умови», «види», «організація». Суб'єктивні оцінки сфери праці: "мотивація", "ставлення до праці"; "задоволеність умовами праці", її "стимулювання", "трудова адаптація"; "соціально-психологічний клімат в колективі". Принципи управління соціальними процесами.	2
24.	Тема 24. Політична соціологія. Соціологія громадської думки. Політика як особливий вид соціального регулювання. Предмет соціології політики. Політична система суспільства; її структура, функції, принципи стратифікації. Легітимність політичної влади в суспільстві та її ознаки. Громадянське суспільство: сутність ідеї та перспективи його формування в Україні. Громадська думка як оцінюючий фактор соціально - політичного рівня розвитку суспільства. Функції та канали висловлювання громадської думки. Засоби масової комунікації. Функції масової комунікації. Вплив засобів масової комунікації на формування громадської думки, політичну свідомість та культуру.	2
25.	Тема 25. Соціологія особистості. Особистість як об'єкт та суб'єкт соціальних відносин. Предмет соціології особистості. Соціальна структура та типологія особистості. Сутність процесу соціалізації: етапи (первинна, вторинна), компоненти (освіта, виховання) та фази (соціальна адаптація, інтеріоризація). Соціальним статус особистості, соціальна роль. Соціальна поведінка та фактори її формування. Потреби та інтереси особи як відображення суспільних відносин. Соціальні програми виховання.	2
26.	Тема 26. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія. Поняття про предмет соціології сім'ї та гендерної соціології. Співвідношення понять "стать" та "гендер". Основні положення гендерної соціології; проблеми гендерної соціалізації; гендерні ідеали, стереотипи та тенденції до їх змінювання в сучасному суспільстві. Сім'я та шлюб як соціальні інститути. Структура, функції сучасної	2

	сім'ї. Типологія сім'ї. Причини сімейних конфліктів як предмет соціологічних досліджень.	
27.	Тема 27. Соціологія гуманітарної сфери. Соціологія гуманітарної сфери та її складові. Поняття культури в соціології. Види культури. Культура як якість суспільного життя. Форми культури та їх взаємодія. Соціальні функції культури; її структурні елементи: мова, традиції, норми, цінності, обряди, знання, переконання. Акультураційні стратегії в сучасному світі. Стан освіти та науки як якісний показник рівня розвитку культури та суспільства. Соціологія освіти: об'єкт, предмет, соціальні функції. Основні тенденції розвитку освіти в світлі Болонського процесу.	2
28.	Тема 28. Організація соціологічних досліджень. Особливості підготовки та проведення конкретно-соціологічних досліджень. Головні етапи розробки програми соціологічного дослідження та її компоненти. Вибірка в соціологічному дослідженні. Основні методи конкретно-соціологічних досліджень. Опитувальні методи збору соціологічної інформації. Види опитувань: анкетування, інтерв'ю, соціометричне опитування. Спостереження та його види. Експериментальні методи в соціології.	2
	Всього	12
29.	Підведення підсумків вивченого матеріалу	2
	РАЗОМ	60

6.2. Самостійна робота

Завдання для самостійної роботи з кожної теми виконуються у різних формах: робота з літературою; спостереження за процесами, явищами з метою їх опису; розробка наукового проекту - наукової доповіді та ін.; пошук інформації та її обробка - робота в мережі Інтернет; творче застосування знань і вмій та ін. Самостійна робота студентів виконується під керівництвом викладача.

№ п/п	Назва теми	К-сть год
1.	Тема 1. Філософія як специфічна форма осмислення дійсності. <i>Розкрити сутність поняття світогляду й пояснити сенс світоглядної функції філософії. Показати роль і значення чітких світоглядних позицій агронома та їх впливу на якість його професійної діяльності.</i>	1
2.	Тема 2. Філософська думка Стародавнього Сходу. <i>Покажіть суспільне значення «Золотого правила моралі» Конфуція. Поясніть факт того, що буддизм легко прижився в Китаї і ефективно приймає участь в житті сучасного китайця поряд з даосизмом і конфуціанством.</i>	1
3.	Тема 3. Антична філософія. <i>Оцініть вклад софістів в розвиток філософії високої класики античності.</i>	1

4.	Тема 4. Філософія Середніх віків та доби Відродження. <i>Поясніть сутність абсолютистського аморалізму М.Макиавеллі. Поясніть значення філософії Галілео Галілея для розвитку натурфілософії Ренесансу.</i>	1
5.	Тема 5. Філософія Нового часу. <i>Поясніть те, яку роль Ф.Бекон віддавав науці в питанні формування майбутнього суспільства. Розкрийте сутність вислову Р.Декарта «Мислю – отже існую».</i>	1
6.	Тема 6. Німецька класична філософія. <i>Есе на тему: «Ідея активно-творчої діяльності людини у філософії І.Канта».</i>	1
7.	Тема 7. Некласична філософія ХІХ ст. <i>Розкрити позитивізм О. Конта, його основні ідеї.</i>	1
8.	Тема 8. Сучасна світова філософська думка. <i>Розкрити головні тенденції розвитку сучасної європейської філософії.</i>	1
9.	Тема 9. Історія української філософії. <i>Виділіть основні риси українського світоглядного менталітету та особливості української філософії. Охарактеризуйте вплив української філософії на творчість українських діячів.</i>	2
10.	Тема 10. Онтологія. Біологічні основи буття. <i>Спробувати розкрити глибинний сенс виразу «індивідуальне і суспільне буття людини» і показати його обумовленість складною природою людини. Навести основні сфери і форми буття, які розглядаються в системі філософських знань. Пояснити, чому буття людини нерозривно пов'язане з її активністю і діяльністю і чому її цілеспрямована активність і діяльність істотною мірою обумовлені результатами пізнання нею зовнішнього світу і самої себе. Показати як буття людини пов'язане з буттям природи, невід'ємною частиною якої і виступає людина. Розкрити сенс, причини і прояви екологічної кризи в Україні. Спробувати сформулювати своє власне бачення проблем та шляхів подолання на регіональному рівні.</i>	2
11.	Тема 11. Діалектика. <i>Розкрити основні принципи, закони та категорії діалектики. Визначте, дією якого закону діалектики можна дати пояснення, виражене в словах: «Раптове натхнення, просвітлення»</i>	1
12.	Тема 12. Проблема свідомості у філософії. <i>Розкрити особливості суспільної свідомості. Охарактеризувати сфери свідомості.</i>	1
13.	Тема 13. Теорія пізнання як філософська дисципліна. <i>Розкрити сутність і предмет дослідження гносеології, з'ясувавши етимологію цього слова. Обґрунтувати потребу людини у знаннях світу й самої себе як вкрай важливої передумови можливості здійснення успішної діяльності з життєзабезпечення та</i>	1

	<i>особистісного розвитку. Показати, що основним джерелом знань і способом її отримання є пізнавальна діяльність людей.</i>	
14.	Тема 14. Наука як предмет філософського дослідження. <i>Порівняйте принцип верифікації і принцип фальсифікації з боку їх ефективності очистити філософію від ненаукового знання.</i>	1
15.	Тема 15. Філософська антропологія. <i>Дайте філософський аналіз таким виразам: «Свобода – це вираз особистості, вираз її духовних, емоційних і чуттєвих здібностей» (Е. Фром); «Свобода є пізнання необхідності» (Б. Спіноза)</i>	1
16.	Тема 16. Соціальна філософія. <i>Німецька філософиня Свенья Флашпелер (Svenja Flaßpöhler) у інтерв'ю зазначила, що пандемія – це нагода сповільнитися. Саме час "зменшити швидкість", звернутися до нашого внутрішнього світу, переглянути своє ставлення до суспільних цінностей. Що ви розумієте під цими словами?</i>	1
17.	Тема 17. Філософія культури. <i>Розкрийте розуміння культури у філософії Гегеля, Маркса та неомарксистів. Дайте характеристику концепціям культури: антропологічній, психоаналітичній, неокантіанській, ігровій, Шопенгауера та Ніцше, Шпенглера та Тойнбі. Структуралізм, пост структуралізм і постмодернізм у дослідженні культури.</i>	1
18.	Тема 18. Філософське вчення про цінності. <i>Розкрити базові цінності людського життя, ієрархію цінностей, ціннісні орієнтації та ідеал. Охарактеризувати зміну цінностей у сучасному світі та стратегію майбутнього. Особливості вчення В.І. Вернадського. Розкрити суть ноосфери.</i>	1
19.	Тема 19. Соціологія як наука. <i>Основні етапи і тенденції розвитку соціологічної думки. Загальні положення соціологічних поглядів О. Конта, Г. Спенсера, Е. Дюркгейма, М. Вебера, В. Парето. Зародження соціологічної думки в Україні. Політична соціологія М. Драгоманова. Українська ідея М. Грушевського. Ідея національної держави В. Липинського. Проблеми і досягнення української соціології в умовах розбудови незалежної України. Сучасний етап розвитку соціологічної науки. Нові погляди на сутність соціального та новітні соціологічні теорії: «теорія обміну», «раціонального вибору»; символічний інтеракціонізм, «теорія систем», сучасні теорії фемінізму; постмодерністські соціологічні теорії.</i>	1
20.	Тема 20. Суспільство як соціальна система. Соціальна структура та соціальна стратифікація. <i>Соціальні зміни та соціальні процеси. Природа та типи соціальних рухів. Різновиди соціальних процесів. Соціальні інститути суспільства: функції та види, процеси інституціоналізації. Соціальні організації: структура та види. Особистість у системі соціальних</i>	1

	зв'язків. Процес модернізації та стратифікаційні зміни в сучасному українському суспільстві: проблеми та умови їх вирішення. Соціальна взаємодія, соціальні відносини та соціальний контроль.	
21.	Тема 21. Соціальні відносини. Конфлікт як прояв соціальних відносин. Прогнозування та попередження конфліктів Стратегія виходу з конфлікту. Медіаторство: офіційне та неофіційне. Ролі медіаторів. Шляхи гармонізації суспільних відносин в українському суспільстві.	1
22.	Тема 22. Соціальні процеси. Особливості етнічних, релігійних процесів в Україні. Націоналізм як соціальне явище. Особливості проявів сепаратизму та тероризму, етнічно-релігійний екстремізм. Тенденції розвитку релігійних процесів в українському суспільстві.	1
23.	Тема 23. Економічна соціологія. Соціологія менеджменту та праці. Особистість сучасного керівника та методи підвищення ефективності його праці та взаємодії з трудовим колективом. Соціальні технології та їх роль у розвитку трудового колективу. Застосування менеджерських методів і засобів праці.	1
24.	Тема 24. Політична соціологія. Соціологія громадської думки. Електоральні теорії в соціології політики: теорія "раціонального вибору", "політичного поля", соціологічна та соціально-психологічна концепції.	1
25.	Тема 25. Соціологія особистості. Молодь як специфічна соціально-демографічна спільнота. Молодіжна субкультура. Процес інтеграції молоді в суспільні структури. Причини девіантної поведінки молодих людей та соціальна корекція цього стану. Організація вільного часу молоді в українському суспільстві як один із шляхів попередження, подолання явищ десоціалізації особистості.	1
26.	Тема 26. Соціологія сім'ї. Гендерна соціологія. Підготовка молоді до створення сім'ї, зміцнення її стабільності як стратегічні суспільні завдання українського соціуму. Сутність демографічної політики. Демографічна ситуація в Україні.	1
27.	Тема 27. Соціологія гуманітарної сфери. Наука як особливе соціальне явище. Соціальні функції науки. Науковий прогрес та його соціальні наслідки. Політичні, економічні та соціальні фактори розвитку наукового потенціалу України.	1
28.	Тема 28. Організація соціологічних досліджень. Технологія обробки та аналізу емпіричних даних. Процедура інтерпретації результатів соціологічних досліджень Комп'ютерні програми обробки соціологічної інформації. Підготовка практичних рекомендацій.	1
	Всього	30

Примітка: У розрахунку годин на виконання самостійної роботи передбачено час на виконання індивідуальних завдань.

6.3. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань (реферати, повідомлення, презентації)

1. Філософія як особлива форма освоєння людиною світу.
2. Філософія як духовна основа відродження України.
3. Структура філософського знання.
4. Особливості розуміння предмету філософії в історії філософії.
5. Історичні типи світогляду.
6. Функції філософського знання.
7. Веди як найдавніша пам'ятка духовної культури арійської Індії.
8. Філософія буддизму.
9. Йога – як релігійно-ідеалістична система.
10. Конфуціанська філософія в культурі Китаю.
11. Лао-цзи – давньокитайський філософ і мудрець.
12. Філософія даосизму.
13. Натурфілософська проблематика в досократичній філософії.
14. Формування в античності діалектичних поглядів на природу і суспільство (Геракліт).
15. Філософська проблематика апорій Зенона Елейського.
16. Формування та розвиток атомістичних ідей в античній філософії (Демокрит, Епікур, Тит Лукрецій Кар).
17. Маєвтика Сократа як зразок діалектичного мислення.
18. Вчення Платона про державу.
19. Філософські погляди Арістотеля.
20. Філософія стоїцизму.
21. Зародження та становлення християнської філософії: історичні, культурні передумови виникнення.
22. Проблема біологічної заданості форм людської поведінки.
23. Біологічні виміри людського буття.
24. Історичне значення філософії доби Відродження.
25. Гуманістичні погляди Еразма Роттердамського.
26. Соціально-політичні доктрини Ренесансу: Нікколо Макіавеллі, Томас Мор.
27. Загальна характеристика філософії Нового часу.
28. Френсіс Бекон – засновник емпіричного напрямку в філософії Нового часу.
29. Раціоналізм Рене Декарта.
30. Вчення про державу Томаса Гоббса.
31. Іматеріалізм у філософії Девіда Юма.
32. Загальна характеристика Просвітництва у Франції.
33. Соціальна філософія Жан-Жака Руссо.
34. Світове значення німецької класичної філософії.
35. Іммануїл Кант – фундатор німецької класичної філософії.

36. Натурфілософія Фрідріха Шеллінга.
37. Філософія історії Йогана Фіхте.
38. Поняття біологічних основ буття та їх загальна характеристика.
39. Загальна характеристика некласичної філософії XIX століття.
40. Життя і творчість Фрідріха Ніцше.
41. Ірраціоналізм Фрідріха Ніцше та Артура Шопенгауера.
42. Поняття життя у філософії Анрі Бергсона.
43. Значення ідей Сьорена К'єркегора для розвитку західної філософської думки.
44. Герменевтика як метод гуманітарних наук.
45. Філософська антропологія Макса Шелера.
46. Французький екзистенціалізм.
47. Феноменологія Едмунда Гуссерля.
48. Екзистенційна філософія Карла Ясперса.
49. Філософія прагматизму.
50. Фройдизм і неофройдизм в філософії і культурі XX століття.
51. Міфологічний світ стародавніх слов'ян.
52. Філософська культура Київської Русі.
53. Українська полемічна література XVI століття. Духовні пошуки Івана Вишенського.
54. Філософія професорів Києво-Могилянської академії.
55. Філософія Григорія Сковороди.
56. Філософія серця Памфіла Юркевича.
57. Проблеми суспільного прогресу, свободи людини і нації у творах Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Драгоманова, Михайла Грушевського.
58. Концепція ноосфери Володимира Вернадського.
59. Українська філософія XX століття.
60. Формування уявлень про буття в історії філософії.
61. Види буття та їх специфіка.
62. Буття людини у світі – провідна тема філософії XX століття.
63. Рух як форма існування матерії.
64. Сучасне розуміння простору і часу в філософії і науці.
65. Діалектика як філософська теорія розвитку.
66. Історичний розвиток уявлень про діалектику.
67. Категорії діалектики як універсальні форми мислення.
68. Закони діалектики.
69. Формування уявлень про свідомість в історії філософії.
70. Наукова і релігійна концепції виникнення і сутності свідомості.
71. Особливості розуміння свідомості в фройдизмі і неофройдизмі.
72. Рівні і форми суспільної свідомості.
73. Гносеологія як філософське вчення про пізнавальну діяльність.
74. Суб'єкт і об'єкт в пізнавальній діяльності.
75. Чуттєвий та раціональний рівень пізнання.
76. Загальна характеристика методів наукового пізнання.

77. Наука як особлива форма теоретичного пізнання світу.
78. Виникнення та розвиток наукового знання в культурах Стародавнього світу.
79. Особливості становлення експериментальної науки Нового часу (XVII ст.).
80. Концепція наукових революцій Томаса Куна і її місце у сучасній філософії науки.
81. Методологія дослідницьких програм Імре Лакатоса.
82. Синергетика: основні ідеї та перспективи розвитку.
83. Основні концепції походження людини.
84. Роль «біологічного» і «соціального» у становленні особистості.
85. Проблема людини у християнському еволюціонізмі П. Тейяра де Шардена.
86. Проблема свободи й відповідальності в філософії Ж.-П. Сартра.
87. Розуміння сутності суспільства в історії філософії.
88. Соціальна стратифікація, мобільність та соціальні конфлікти.
89. Теорії індустріального та постіндустріального суспільств.
90. Роль соціальних інститутів у життєдіяльності людини.
91. Феномен глобалізації: поняття, концепції.
92. Циклічні концепції розвитку культури (О. Шпенглер, А. Тойнбі).
93. Проблема періодизації культурно-історичного процесу.
94. Традиція як форма розвитку культури.
95. Діалог Сходу і Заходу у світовій культурі.
96. Соціальні норми та цінності.
97. Проблема цінностей в історії філософії.
98. Аксиологія як галузь філософського знання.
99. Віра, надія, любов як пріоритетні християнські цінності.
100. Інтернет як нова реальність: проблеми і перспективи.
101. Соціологія особистості.
102. Соціологія сім'ї.
103. Гендерна соціологія.
104. Конфлікти.
105. Організація соціологічних досліджень.

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У системі вивчення дисципліни використовується комплекс методів навчання: від пояснювально-ілюстративного та репродуктивного – до максимально продуктивних – проблемного, евристичного та дослідницько-пошукового. Міні-лекція – використовується для пояснення важливих питань, тенденцій; розповідь – використовується при повідомленні фактів, подій; бесіда – розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, які підводять слухачів до активного засвоєння нового матеріалу; ілюстрація – використання плакатів, портретів відомих діячів, фотографій тощо; демонстрація – використання на заняттях навчальних відеофільмів, презентацій; проблемне навчання – розв'язання нестандартних ситуацій, у ході яких студенти

засвоюють нові знання, здобувають нові уміння та практичні навички; самостійна робота студентів – самостійна навчальна діяльність студентів на занятті та в позааудиторний час, яка сприяє формуванню, виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Під час лекційного курсу застосовуються слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, роздатковий матеріал, малюнки і табличний матеріал, дискусійні обговорення проблемних питань.

Також використовується виконання індивідуальних та групових завдань, проведення ділових та рольових ігор.

Навчання гармонійно поєднує теоретичну й практичну складові (лекційні заняття й самостійна робота). Передбачено, що всі форми організації навчання є практико зорієнтованими, оскільки повноцінно реалізують мету студентоцентрованого навчання – активізувати пізнавально-творчу діяльність здобувачів вищої освіти, організувати суб'єктно-суб'єктну взаємодію. Тому під час їх проведення використовуються елементи і прийоми: критичного мислення, рефлексії, дискусії, дебатів, мозкового штурму тощо

***В умовах змішаної та дистанційної моделей навчання, коли взаємодія з викладачем відбувається за допомогою застосунків Zoom чи Google Meet для відеоконференцій, освітньої платформи Moodle BNAU для виконання самостійних дослідницьких і підсумкових тестових завдань, файлообмінних соціальних мереж Telegram, Viber, інтерактивна складова навчання здобувачів вищої освіти доповнюється іншими застосунками для зворотного зв'язку: google-форми для опитувань, Google Classroom тощо

8. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль включає поточне, тематичне оцінювання (з тем, визначених для аудиторного обговорення і самостійного опрацювання) та модульний контроль (усього 2).

Поточний і тематичний контроль передбачає оцінювання:

- участі в дискусії під час лекційних занять;
- підготовки виступу до занять із презентацією (чи без);
- підготовки індивідуальних завдань за вибором здобувачів вищої освіти;
- активність у дебатах, дискусіях

Модульний контроль проводиться у тестовій комбінованій формі (комп'ютерне чи на паперових носіях) та виконання творчого завдання (усно/письмово). Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється після кожного контрольного заходу.

По завершенню семестру – диференційований залік.

9. ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Бали за лекційне заняття враховують такі показники: активність участі здобувачів у дискусії, самостійна підготовка виступу-презентації, опрацювання додаткового матеріалу з теми, якість конспекту.

Бали за самостійну роботу враховують: виконання дослідницьких і творчих завдань індивідуально й колективно, результативну практичну роботу в групі, опрацювання навчально-методичних і довідкових джерел, зроблені доповіді, презентації, реферати, активність самостійної пошукової роботи.

Під час модульного контролю передбачені комплексні засоби оцінювання (усно й письмово, під час виконання тестових завдань, дослідницьких і творчих, захисту проєктів тощо), у тому числі комп'ютерно орієнтовані.

10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання
Відмінно	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач вищої освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
Добре	Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано 75 % завдань. Водночас здобувач вищої освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
Задовільно	Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
Незадовільно	Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач вищої освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

11. ПЕРЕЛІК НАОЧНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ

Наочні засоби: слайдові презентації у програмі Microsoft Office Power Point; інформаційні стенди, малюнки, таблиці; нормативно-технічна документація.

Технічні засоби: ноутбук, мультимедіапроектор.

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Основи філософських знань. Навчально-методичний посібник для ВНЗ I-II рівнів акредитації / Єрохіна Н.М.- НМЦ, 2006. – 205 с.
2. Філософія. Підручник для 10 класу (профільний рівень) / Огнев'юк В.О. - К.: Грамота, 2010. - 255 с.
3. Філософія [Текст]: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін.; за ред. Л.В. Губерського]. – Х.: Фоліо, 2018. – 621 с.
4. Причепій Є.М. Філософія: підручник /Є.М. Причепій, А.М.Черній, Л.А.Чекаль. – 4 вид., випр. – К.: Академвидав, 2015. – 592 с.
5. Воронюк О. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. /О. Воронюк. _ К.: Медицина, 2018. – 216 с.
6. Щерба С. П. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, О. А. Заглада; за ред. д-ра філос. наук, проф. С. П. Щерби. - Житомир : Полісся, 2012. - 547 с.
7. Вовк В.М., Петрова Г.М., Черней В.В. Історія філософії: опорний конспект: К.: Атіка, 2012. – 275 с.
8. Головащенко І. О. Філософія [Текст]: навч. посіб. / І. О. Головащенко. - Вінниця : ВНТУ, 2016. - 200 с.
9. Губар О.М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посібник. К.: Центр учбов. л-ри, 2012 – 416 с. Шифр Ю/Г-93
10. Семенюк Е., Мельник В. Філософія сучасної науки і техніки навч. посіб. / Е. Семенюк, В. Мельник Львів, 2017 [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/Melnyk60h84-2016-ilovepdfcompressed.pdf>
11. Філософія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / Киричок О.Б. – Полтава: РВВ ПДАА, 2010. – 381 с.
12. Філософія: підручник / Бичко І.В., Бойченко І.В., Табачковський В.Г. та ін. – К.: Либідь, 2010. – 408 с.
13. Гірник А. М. Основи конфліктології: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А.М. Гірник. - К.: Києво-Могилян. акад., 2010. - 222 с.
14. Гук Л. П., Котурбаш О. Р. Соціологія: навч. - метод. посіб. для студ. агр. вищ. навч. закл. I-II р. акредит. – К.: Аграрна освіта, 2010. – 174 с.
15. Давидов П. Г., Кальянов А. В., Кирилова О. М. та ін. Соціологія у схемах, таблицях та коментарях: навч. посіб. для студ. ВНЗ / МОН України. - 2 вид., перероб. і доп. - Донецьк : Норд-Прес, 2009. – 216 с.
16. Еліта: витоки, сутність, перспектива: монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролеєв, О. О. Шморгун, С. В. Курбатов, М. В. Липин, А. А. Машталер, Г. В. Ільїна, О. О. Шморгун, Л. І. Ткаченко; НАПН України, Ін-т обдар. дитини. — К., 2011. — 527 с.
17. Масальський В.І. Соціологія у конспективному викладенні: навчальний посібник до занять та модульного контролю знань студентів несоціологічного фаху/В.І. Масальський. – 2-е вид., доопрацьоване. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 317с.

18. Соціологія культури: навч. посіб. / І. К. Покуліта; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". — К.: Арістей, 2011. — 135 с.
19. Соціологія культури: навч. посіб. / І. К. Покуліта; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". — К.: Арістей, 2011. — 135 с.
20. Соціологія міста: навчальний посібник / [Л.В. Малес, В.В. Середа, М.О.Соболевська, Ю.Г.Сорока та ін.]; за заг. ред. О.К. Міхеєвої, Донецьк: вид-во "Ноулідж", 2010.
21. Соціологія: Навчальний посібник / В.І. Докаш, С.С. Яремчук, С.Ю. Ципко та ін. - Чернівецький національний університет: 2011. – 360 с.
22. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2010-2012.
23. Шупик І. І. Соціологія: навч. посіб. для студ. агр. вищ. навч. закл. I-II р. акредит. – НМЦ: Інтас, 2002. – 176 с.

Додаткова література:

1. Мельник Л. М. Філософія пандемії / Л. М. Мельник // Восьмі Бердяєвські читання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (БНАУ, 01 червня 2020 р.). - Біла Церква, 2020. - С. 47-48.
2. Nikolenko, V. (2016). Українська гастрономічна культура як соціальний феномен. Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи», 36, 75-81. <https://periodicals.karazin.ua/ssms/article/view/6540>
3. Мисик І. Г. Історія філософії в Україні: навч. посіб. / І. Г. Мисик. – О. : Фенікс, 2011. – 134 с.
4. Філософія. Посібник для підготовки до іспитів / П.С. Прибутько, Т.В. Кондратюк-Антонова, В.І. Стус – К.: Паливода А.В., 2012. – 184 с.
5. Філософія освіти : навч. пос. \ Чекал Л.А., Гейко С.М., Горбатюк Т.В. та ін. - К.: НУБіП України, 2014.
6. Ортега-і-Гассет, Х. Зусилля заради заощадження зусиль. Проблема заощадженого зусилля. Винайдена життя // Роздуми про техніку. – URL: https://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/gas_raz/01.php
7. Александрова О. С. Взаємодія конкуренції та партнерства як фактор розвитку середнього класу в Україні: філософський аналіз: монографія / Запорізький національний ун-т. - К. : Видавець Парапан, 2009. – 252 с.
8. Белікова Ю. В. Гендерні бізнес-ідентичності та реклама: монографія. - Х. : ХНЕУ, 2009. – 160 с.
9. Бікла О. В., Бурега В. В.. Соціологія кар'єри і лідерства: модуль "соціологія кар'єри": навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Донецький держ. ун-т управління. - Донецьк: ДонДУУ, 2009. – 146 с.
10. Богомаз К. Ю., Конох М. С. та ін. Постмодерністські пошуки соціології: монографія / Дніпродзержинський держ. технічний ун-т. - Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2009. – 181 с.
11. Бондарчук П. М. Релігійність населення України у 40 - 80-х роках ХХ ст.: соціокультурні впливи, особливості, тенденції змін / Бондарчук П. М.; НАН України, Ін-т історії України. - К. : Ін-т історії України НАН України, 2009. - 381 с.

12. Висоцька О.Є. Комунікація як основа соціальних перетворень (у контексті становлення постмодерного суспільства): монографія / О. Є. Висоцька. - Д. : Інновація, 2009. - 316 с.

13. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / НАН України; Інститут економіки та прогнозування. - К. :, 2009. - 863с.

14. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Соціологія. Базовий курс: Підручник. – К.: Каравела, 2006. – 312 с.

Інформаційні ресурси:

1. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання // www.nbuv.gov.ua

2. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника // <http://www.library.lviv.ua/>

3. Національна історична бібліотека України :// <http://www.dibu.kiev.ua/>

4. Національна парламентська бібліотека України // <http://www.nplu.org/>

5. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка // <http://korolenko.kharkov.com/>

6. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка // <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>

7. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка // <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>

8. Книжкова палата України імені Івана Федорова // <http://www.ukrbook.net/>

9. Журнали: «Український соціум», «Соціологія: теорія, методи, маркетинг», «Український соціологічний журнал», Всеукраїнський соціологічний часопис «СВОЄ».

Додаткові ресурси:

1. Офіційне Інтернет-представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>

2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України <http://zakon.rada.gov.ua/>

3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України <http://www.kmu.gov.ua/control>

4. Національний інститут стратегічних досліджень <http://www.niss.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Ради Європи <http://www.coe.int/>

6. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини <http://www.echr.coe.int/echr>

7. Офіційний сайт Венеціанської комісії Ради Європи <http://www.venice.coe.int/>

8. Офіційний сайт Європейського Союзу <http://europa.eu/>

9. Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>

10. Сайт Національної Парламентської бібліотеки України <http://www.nplu.kiev.ua/>

11. Сайт журналу «Віче» <http://www.viche.info/>

12. Сайт альманаху «Грані» <http://www.grani.org.ua/>